

פניני הפרשה

פנינים נפלאים לפרשת ויקהל-מבשרים-שקלים

שנלקטו ע"י הרב אברהם פוליאם

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֵתֶם (לח א)

כתב רבינו בחיי אם תסתכל בסדרים אלה תמצא מעשה המשכן וכל כליו נזכר שם השם ה' פעמים, ואילו הם הקב"ה הזכיר למשה שני פעמים, בתחילה הזכירו בפרט בסדר "ויקחו ל"י" וחזר והזכירו דרך כלל בפרשת כי תשא בפרשה "ראה קראתי בשם", שלישית הוא שהזכירו משה עתה לכל ישראל בדרך כלל, וציווה אותם עליו באמרו "וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו את כל אשר ציווה ה' את המשכן את אהליו", רביעית הוא ספור התורה אחר מעשה, והוא שכתוב ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה, והזכיר על כל דבר ודבר ויעש ויעש, חמישית אחר שנשלמה כל המלאכה בפרשת שמות (ל"ט) שנאמר שם "ויביאו את המשכן אל משה" והיה הענין להזכירו חמשה פעמים, והכל למעלת המשכן, ודרך חיבה, וכשם שמצינו שהזכיר הכתוב חמשה פעמים ישראל בפסוק אחד, בסדר בהעלותך, והוא שכתוב במדבר (ח) "ואתנה את הלויים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבוד את עבודת בני ישראל באהל מועד ולכפר על בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקדש" והכל דרך חבה, ומעלה ודרשו חז"ל למה זה דומה, למלך ששלח בנו לבית הספר, וכשבא שאל אכל ברי, שתה ברי, דמך ברי, אזל ברי לבי ספרא, אתי ברי מבי ספרא, וכן דרשו חז"ל במה שהאריכה התורה בסיפור אליעזר שכל דבריו כפולים אמרו יפה שיחת אבות לפני הקב"ה מתורתן של בנים, שהרי פרשת אליעזר כל דבריו כפולים ובשנים ובשלשה דפים היא אמורה, וכמה מצוות בתורה תלויות באות אחת, ובתיבה אחת, והן הן גופי תורה. (מובא בספר דברך נצב בשמים)

את קלעי החצר את עמודיו ואת אדניה ואת מסד שער החצר (לח יז)

כתוב ברש"י ד"ה "את עמודיו ואת אדניה" הרי חצר קרוי כאן לשון זכר ולשון נקבה.

למה באמת קראה תורה כאן לגבי עמודים בלשון זכר, ולגבי אדנים בלשון נקבה, וכתוב בחזקוני עמודיו מדובר על הקלעים, ואדניה מדובר על החצר, וכונתו דאדניה לא מצי קאי הקלעים, דהאדנים לא הועילו כלום לקלעים, ולכך מדובר על החצר, אבל קשה דאי עמודיו מדובר על הקלעים הו"ל עמודיהם דקלעים מלשון רבים?

וביאר בספר טעמא דקרא על פי הגמרא בסוכה (יב:) שסיככה בחיצין זכרים כשרה, בנקבות פסולה, ופירש רש"י בית יד של חיצים שתוחבין בבית קיבול נקרא זכר, והבית קיבול נקרא נקבה, וכן בברייתא דמלאכת המשכן (פ"א) שני הסינין יוצאין מתוך הקרשים, שמשקיע הזכר בתוך הנקבה, ומבואר דהעץ הנכנס לתוך השני נקרא הנכנס זכר, וזה שנכנסין בו נקראה נקבה, ולפי זה העמודים שהיו נכנסין בתוך האדנים נקראו העמודים בלשון זכר והאדנים נקבות, ולכך כתוב בעמודים מלשון זכר ובאדנים מלשון נקבה, ואף על גב דאחצר קאי מצינו דוגמתו בריש קדושין התם דבמלחמה קאי.

וַיִּבְנוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים כָּל נָדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וְנֶזֶם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל כְּלִי זָהָב וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֶת זָהָב לָהּ (לח כב)

פירש הספורנו שהנשים רצו בעצמן להביא, ולפי שאין מקבלין מן הנשים בלי הסכמת בעליהן כדתנן בבא קמא (ק"ט). ולכן הביאו בעליהן עמהן להעיד שברשות נטלום, וזהו על הנשים, להעיד עליהן.

וקשה דהא לקמן כתוב במראות הצובאות אשר צבאו פתח אוהל מועד ולא כתיב שהביאו בעלים להעיד?

ולא היו אלא להכניס בהן ראשי הקנים, ולכן הקדים בתרומה הקנים שהן העיקר אבל בסדר העשיה היה צריך להקדים את הסניפין כסדר הקמתו כדי שיהיה לו להיכן להכניס את הקנים.

שבת שקלים

כתוב במדרש תנחומא וז"ל בבפרשת שקלים אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע משאני מת אין אני נזכר, אמר לו הקב"ה חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשן, כך בכל שנה ושנה שקוראים אותה לפני, כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן זאת אומרת שבפרשת שקלים עומד על ידינו משה רבינו זוקף לראשו של כל אחד ואחד.

בדין דאין מביאים מחצית השקל ממטלטלין

הקשו המפרשים (שקל הקדש א.) מדוע הרמב"ם השמיט את הדין להביא מחצית השקל ממטלטלין (בכורות נא.) הרי לית מאן דפליג בדבר זה? ושמעתי לתרץ שהיות והרמב"ם פסק שעל האדם למכור כסותו בשביל להביא מחצית השקל ממילא שמעיין שאי אפשר להביא ממטלטלין כי אם היה אפשר אז למה למכור כסותו שיביא את הכסות ויקח עודף, ואם כן הרמב"ם כן הביא דבר זה בתוך דבריו.

בדיחות לחודש אדר.

אמרתי למורה שפרשתי משיעורי הנהיגה, והוא אמר שנהגתי טוב, עכשיו אני לא יודע אם לפרוש או לא.

כל הלילה אני שומע מתוך שינה את הגשם דופק על החלון, ובבוקר מסתבר שאשתי יצאה בלי מפתח.

כבר חודש אני מחכה למישהו שישטוף לי את התריסים והנה מגיע הגשם, לפעמים גם החלונות מתגשמים.

במשרד, אלי אתה בשרי? כן. דוד אתה בשרי? כן. איציק אתה בשרי? כן. אוהד אתה בשרי כן. מוציא שוקולד חלבי.

לפעמים כבד קצוץ זה שמן שיצא מהמספרה.

העלון נתרם להצלחת התורם ובני ביתו בכל מעשה ידיהם
וברכת מזל טוב לגיסי הרב מאיר שמחה וולפא שליט"א ומשפ'
לרגל אירוסי הבת עם בן גילה הבה"ח ישי רוט ני"ו בשעטו"מ
יה"ר שיזכו לבנות בית נאמן בישראל ויזכו לדורות ישרים ומברכים
ויזכו ההורים והסבות והסבתות לרוות נחת מכל יוצ"ח.

לרפואה שלמה בתוך שאר חולי ישראל:

הרב **יצחק בן דינה רייזל שושנה** ולרב **אליעזר בן מרים** ולרב **אברהם בן שרל**
ולרב **יצחק בן צביה** והרבנית **רייזל בת אהובה הענא ליבא** והאישה **רבקה בת יוכבד יהודית**
לילד יחזקאל ידידיה בן נחמה שיינדל
ולזרע של קיימא לאברהם בן מיכל ונעמי בת אסתר יהודית בקרוב ובנקל

לעלי נשמת:

ר' מרדכי בן הרב בנימין גוטרמן זצוק"ל נלב"ע ט"ז אייר תשפ"ג
ומרן רה"י הרה"ג **ר' ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין** זצוק"ל נלב"ע י' סיון תשפ"ג
ומרן ראש הישיבה הרה"ג **ר' ברוך מרדכי בן הרב ישראל אזרחי** זצוק"ל נלב"ע י"א חשוון תשפ"ד
ומרן ראש הישיבה הרה"ג **ר' ברוך בן הרב משה יסבקר** זצוק"ל נלב"ע ט"ז שבט תשפ"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

ניתן לקבל את העלון במייל: 4157546@gmail.com

אפשר לבקש גם בפלאפון רק בין הסדרים: **0534157546**

וביאר בספר טעמא דקרא דשאני מראות דשייך רק לנשים, דאיש אסור להסתכל במראה, (ועי' חו"מ ס'י רמ"ז ס"א) לכן לא הוצרכו להסכמת בעליהן.

וְהַנְשָׂאִם הִבִּיאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אֲבְנֵי הַמִּלֻּאִים לְאַפֹּד וְלַחֹשֶׁן (לֹא כֹז)

כתוב ברש"י ד"ה "והנשאם הביאו" אמר ר' נתן, מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה, אלא כך אמרו נשיאים, יתנדבו צבור מה שמתנדבים, ומה שמחסרין אנו משלימין אותו, כיון שהשלימו צבור את הכל, שנאמר והמלאכה היתה דים (שמות לו, ז.), אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השהם וגו', לך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה, ולפי שנתעצלו מתחלה, נחסרה אות משמם, והנשאם כתיב. מפני מה נענשו הנשיאים שנחסרה אות משמם, והלא כל כוונתם לא היתה אלא לשם שמים, וכל חשבונם לא היה אלא חשבון של מצוה, שהרי לא נתכוונו אלא להשלים את אשר לא יביא הציבור, ואם כן טובה היתה כוונתם?

וביאר הגרי"ז מבריסק שכאשר מוטלת על אדם חובת קיומה של מצוה, הריהו חייב לבטל כל החשבונות ואין לו אלא לעשות רצון בוראו, וכיון שנדבת המשכן היתה מצוה, לא היה בכח כל חשבון שבעולם לבטלה ולהמנע מנתינת התרומה, ולא היתה רשות לבטל מצוה זו אף בנימוק עולה על הדעת, ומשום כך נענשו הנשיאים.

וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹקִים בְּחֻכְמָהּ בְּתַבּוּנָהּ וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָהּ (לֹא לֹא)

כתוב בשמות רבה (מח ג) כל מי שנתעסק במלאכת המשכן נתן בו הקב"ה חכמה ובינה ודעת, ולא בבני אדם אלא אפילו בבהמה ובחיה.

וכי מה שייך חכמה בינה ודעת בבהמה ובחיה? (ועי' בפ"י עץ יוסף שכתב בהמה וחיה לאו דוקא) וביאר הרא"ם מגור כי כשם שמצינו בתיבת נח שבאו החיות מעצמן (סנהדרין קח:), כך היה גם במשכן, שאותן בהמות שנצרכו למלאכת המשכן באו מעצמן, (ועי שבת כח לגבי התחש שנזדמן לו למשה), וזו כוונת המדרש שניתנה בהן חכמה, שבאו מעצמן כדי שישמשו למלאכת המשכן, וזהו שנאמר בלשון המדרש כל מי שנתעסק במלאכת המשכן, לא אמר כל מי שעסק אלא שנתעסק, מלשון "נפעל" דהיינו לא רק מי שעסק בפועל אלא אף מי שנצרך למלאכת המשכן זכה שנתן בו הקב"ה חכמה אך לא רק הבהמות והחיות סייעו מעצמן למלאכת המשכן שנינו הכל מסייעין למשכן ואפילו רוחות וכו' מלמד שהיתה האבן נושאת את עצמה וניתנה על גבי הדימוס וכן דרשו חז"ל על הפסוק והנשיאים הביאו נשיאים עננים ממש ללמדך שכל הבריאה כולה סייעה והשתתפה בעסק המשכן ששקול כנגד מעשי בראשית ולא זו בלבד אלא נתעלתה כל הבריאה כולה ממדרגתה הדומם קיבל כח תנועה והחי קיבל חכמה ודעת.

וְלַחֹשֶׁב מִחֻשְׁבַּת לַעֲשֹׂת בְּזָהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת (לֹא לֵב)

בימיו של האוהב ישראל מאפטא היה השמש מעיר את הישנים בכל יום באשמורת הבוקר לקום לעבודת הבורא, כשהיכה על דלתו של האוהב ישראל חש הרבי התעוררות אהבה עזה לבורא, וחשב שאולי השמש הוא אחד מ-לו צדיקים נסתרים שבדור, שאל אותו הרבי מה מכון אתה בשעת ההכאה בפטיש?, והשיב בפשטות שמש בן שמש אני ואיני יודע שום כונה, אולם מקובלני מבית אבא שבעת שמכה אני שלוש דפיקות על הדלת אזכיר את שמותם של שלושת האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, הרבי התפעל והתרגש מדבריו של השמש הפשוט, ועתה הבין היטב מדוע עוררו הדפיקות בלבו אהבה כה עזה לה', וכתוב במדרש זהב זה אברהם, כסף זה יצחק, ונחושת זה יעקב, ובשעה שעושי המלאכה עשו בזהב, בכסף ובנחושת, הזכיר את שמות שלושת האבות הקדושים, ובזה העירו ועוררו את האהבה בליבם של ישראל.

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל בְּצֻלָּאֵל וְאֶל אֶהֱלִיאָב וְאֶל כָּל אִישׁ חָכֵם לֵב אֲשֶׁר נָתַן ה' חָכְמָה בְּלִבּוֹ כָּל אֲשֶׁר נִשְׂאוּ לְבוֹ לְקַרְבָּהּ אֶל הַמְּלָאכָה לַעֲשֹׂת אֹתָהּ (לֹא ב)

למה לא נאמר "וכל אשר נשאו לבו", להפריד בינם לבין המפורטים קודם, אלא כתוב "כל אשר

נשאו לבו"?

וביאר החפץ חיים שלא בא משה לפרש את הראשונים, כלומר, מיהו האיש אשר זכה להיות בכלל, "איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה בלבו" האיש אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה, מכיון שהסכים בלבו "לקרבה אל המלאכה", להתבונן ולהתעניין איך לעשות את המלאכה ולהתאמץ להביאה לידי ביצוע, זכה לך שה' יתן חכמה בלבו ויסייעהו להוציא מחשבתו הטובה אל הפועל (א.ה. עי' רמב"ן לעיל לה כא), ועקרון זה של הסכמה בלב שייך בכל ענין טוב ובכל דבר שבקדושה ובפרט בלימוד התורה, ומי שמחליט בלבו וגומר בדעתו להתמסר בכל כוחו, למשל להיות בקי במסכת אחת או בסדר של גמרא וכדומה, והוא מתאמץ במלוא יכולתו ללמוד ולשנן, או שהוא מתמסר לברר איזו הלכה ועמל ומתייגע בה עד כמה שידו מגעת, ואז הקב"ה מחונן אותו שכל ודעת ומסייע בידו להוציא מחשבתו אל הפועל, וכמובן ההסכמה צריכה להיות בלב שלם וההשתדלות בכל הכח והאפשרות, כפי שהורונו חז"ל "כל דבר שבית דין נותנין נפשן עליו סוף שהוא מתקיים בידם" (ירושלמי פאה א א), וכן ביחיד אנו מוצאים אמרי דבי ר' ינאי מאי דכתיב כי מיץ חלב יוציא חמאה, במי אתה מוצא חמאה של תורה, במי שמקיא חלב שינק משדי אמו (ברכות סג:).

וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר מִרְבִּים הָעָם לְהִבְיֹא מִדֵּי הָעֲבֹדָה לְמְלָאכָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ (לֹא ה)

מפני מה הוזכר שוב הלשון "אשר ציווה ה' "?

וביאר החתם סופר שאמרו בני ישראל למשה, אם היינו מביאים את הזהב התנופה אך משום הצורך לכפר על חטא העגל, הרי לצורך תשובת המשקל די היה שנביא כמשקל הזהב אשר נתנו לעגל, והרואה יראה כי "מרבים העם להביא", הרי לך שכל עיקר הכוונה היא "להביא מדי העבודה למלאכה אשר ציווה ה' ", כלומר מאהבת ה', ולא לכפרה בלבד.

וַיַּעַשׂ הַמָּשִׁים קֶרְסֵי זָהָב וַיַּחֲבֵר אֶת הִירִיעֹת אֶחָת אֶל אֶחָת בַּקֶּרְסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד (לֹא יג)

וַיַּעַשׂ קֶרְסֵי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים לַחֲבֵר אֶת הָאֹהֶל לְהִיֵּת אֶחָד (לֹא יח)

לכאורה בפסוק זה משמע שבצלאל חיברם, ואילו בפסוק י"ח שמדובר ביריעות העזים נאמר "ויעש קרסי נחושת חמישים לחבר לאהל", משמע שבצלאל רק הכין היריעות עבור מקימי המשכן שהם יחברום לאהל? ואמרו חז"ל במסכת ברכות (נה.) שבצלאל הפך הסדר לעשות תחילה את המשכן ואחר כך הכלים, ומשום שנאמר "כלים שאני עושה להיכן אכניסם", והלא סופו של דבר שגם בסיימו המשכן בחנוכה לא הקימו משה אלא עד ראש חודש ניסן, והיכן עמדו הכלים כל אותה עת?

וביאר הנצי"ב שלכן הקדים בצלאל לעשות ראשונה דוקא את היריעות, ועד הוסיף לחברם יחדיו, ומשום שביקש להעמידם תיכף על עמודים, וכדומה, ולהכניס הכלים שמה עד להקמת המשכן, שלא יתבזז לעמוד בחוץ לעין כל, לא כן יריעות העזים אשר באו על היריעות הראשונות, וכיון שכבר לא נצרך להם לשם כך, אכן לא חיברם הוא בעצמו והותירם למקימי המשכן.

וַיַּעַשׂ בְּצֻלָּאֵל אֶת הָאָרֶץ עֲצֵי שִׁטִּים אֲמִתִּים וַחֲצֵי אָרְבֵּי וְאֲמָה וַחֲצֵי רֻחָבוֹ וְאֲמָה וַחֲצֵי קָמְתּוֹ (לֹא א)

כתוב במסכת ברכות (נה.) בצלאל על שם חכמתו נקרא וכו' ארון שאני עושה להיכן אכניסנו וכו'. הרי באמת לא הוקם המשכן עד שנגמר כל עשייתו עם הכלים כמפורש בפרשת פקודי, ואם כן לא הכניס את הארון עד שנבנה המשכן לגמרי ובגמר הכל ואם כן היה יכול להקדים הארון? וביאר בספר טעמא דקרא שזה היה באמת דעת משה, דכיון דבלאו הכי לא יכניסנו תיכף, ראוי להקדים בעשיה הארון שהוא החשוב תחלה, אבל בצלאל סבר דסדר העשיה צריך להיות כפי סדר ההקמה, וזה היה חכמתו, ומה שהקב"ה הקדים את הארון בפרשת תרומה, משום דלא חשיב שם סדר העשיה רק לפי חשיבותן חשיב ארון תחלה, ואחר כך שלחן ומנורה, ואחר כך משכן, אבל סדר העשיה להיפך, ובזה יש לומר הא דבפרשת תרומה כתיב קשותיו ומנקיותיו, ובפרשת ויקהל כתיב מנקיותיו וקשותיו, משום דעיקר ההפסקה בין הלחם היו הקנים והסניפין,